

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет культури і мистецтв
Кафедра культурології**

ВПЛИВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ НА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ПРОЦЕСИ

Кваліфікаційна робота (проект)

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: здобувачка 4 курсу, 13-411 гр.
Спеціальності 034 Культурологія
Освітньо-професійної (наукової)
програми Культурологія
Андросович Юлія Володимирівна

Керівник: кандидат мистецтвознавства,
доцент Думасенко С. А.

Рецензент: кандидатка
мистецтвознавства, доцентка
Білик А. А.

Херсон – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Культурологічні засади дослідження	5
1.1 Аналіз джерельної бази.....	5
1.2. Глобалізація як феномен культури.....	6
РОЗДІЛ 2. Глобалізаційні процеси та українська культура	12
2.1. Сучасні мистецькі практики та глобалізаційна культура.....	12
2.2. Національний культурно-мистецький процес у дискурсі глобалізаційних перетворень	16
ВИСНОВКИ	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	24

ВСТУП

За останні десятиліття українська культура зазнала впливу різноманітних чинників, що безпосередньо визначили її сучасний вектор розвитку. Філософія та естетика постмодернізму, відголоски соціалістичного реалізму, етнокультурні та глобалізаційні процеси окреслили національний соціогуманітарний дискурс.

Національна культурна модель, незважаючи на прагнення представників консервативної ланки, доповнюється новими комунікаційними формами, що є результатом різноманітних напрямів культурної динаміки.

Українська культура, намагаючись зберегти свій національний колорит, постійно підтримує та розвиває народні традиції; утім також вона орієнтується на певні новації світового соціокультурного розвитку, а вітчизняні митці у своїх творах підіймають актуальні теми, орієнтуючись у тому числі на глобалістичну проблематику.

Актуальність роботи зумовлена потребою в дослідженні окремих процесів культурної динаміки та окресленні їх впливу на вітчизняну культуру.

Піднята проблема розглядається низкою українських та зарубіжних культурологів, філософів, соціологів, мистецтвознавців, зокрема: І. Бондарем, А. Дубрівною, І. Ірхен, Т. Кузьменко, О. Ліщинською, С. Чернецькою, В. Шейком та ін.

Вищезазначене зумовило вибір теми дослідження: **«Глобалізаційні процеси та їх вплив на національну культуру»**.

Мета роботи – розглянути глобалізаційні процеси та їх вплив на українську культуру.

У роботі ставляться та вирішуються такі **завдання**:

- здійснити аналіз джерельної бази;

- розглянути глобалізацію як феномен культури;
- показати вплив глобалізації на сучасні мистецькі;
- окреслити національний культурно-мистецький процес у дискурсі глобалізаційних перетворень.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є глобалізація як складова динаміки культури.

Предмет дослідження – вплив глобалізації на українську культуру.

Структура дослідження. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Аналіз джерельної бази

Фундаментальною працею, що визначає методологічний вектор нашого дослідження, є двохтомна монографія члена-кореспондента Національної Академії мистецтв України В. Шейка «Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.)» [19, 20]. Автор дає визначення основним поняттям, окреслює напрями дослідження, характеризує феномен глобалізації, враховуючи визначені хронологічні межі.

Низку наукових розвідок піднятому нами питанню присвячено Т. Кузьменко [11; 12]. Дослідник теоретично осмислює явище глобалізації та визначає її вплив на сучасне українське мистецтво. Наукова розвідка насичена філософськими роздумами дослідниці та конкретним фактажем, що ґрунтується на прикладах. Слід зазначити, що провідним методом цього дослідження є аналітичний та використано культурологічний підхід.

Окреслена проблема в межах національної культури знайшла відображення у статті С. Чернецької «Українська культурно-мистецька спадщина в умовах глобалізаційних викликів» [18]. Українська дослідниця розглядає питання подальшого безперешкодного функціонування вітчизняної художньої культури в межах ситуації, що склалася, та можливості просування найкращих зразків народного мистецтва у світовий та європейський культурний простір. Окрема увага приділяється питанню адаптації національного культурного продукту в контексті глобалізаційних викликів.

Наукові розвідки І. Бондар «Етнодизайн як форма збереження образів народного мистецтва в умовах глобалізації» [2] та Л. Несмашної, С. Сабрі, Н. Чабаненко «Бандурне мистецтво в умовах глобалізації сучасного культуропростору» [15] присвячені насамперед розвитку української народної культури та впливу глобалізаційних процесів. Автори виділяють позитивні та негативні аспекти подібної взаємодії.

Дослідження А. Дубрівної «Абстрактне мистецтво як модус міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації» розкриває питає міжнародної комунікації на прикладах українських та іспанських культурно-мистецьких проєктів. Цінність наукової розвідки полягає у доведенні авторкою необхідності об'єднання різних країн у спільні проєкти з метою популяризації власних культур, незважаючи на певні глобалізаційні виклики, що постали перед європейською та світовою культурною спільнотою [7].

У науковій розвідці І. Ірхен «Культурологічний аналіз глобалізації у сучасному світі: теоретичний аспект» дослідниця аналізує теоретичні підходи до цього явища, обґрунтовує наявні концепції сучасних провідних учених, формулює своє бачення піднятої проблеми [10].

1.2. Глобалізація як феномен культури

«Глобалізація є взаємодією культур, що розуміється як сукупність різних тенденцій, неоднорідний, багатовимірний і некерований макропроцес з уніфікації і стандартизації усіх сфер людського життя, зокрема як процес культурної універсалізації в умовах бурхливого розвитку соціокультурних взаємодій. Процеси глобалізації, з одного боку, формують нові можливості для розвитку культур і людини завдяки досягненню полікультурності світу, а з іншого – передбачають уніфікацію й

універсалізацію соціокультурного різноманіття в інтересах, що домінують у сучасному інформаційно-технократичному суспільстві культурних спільнот та зразків їх побутування», – зазначає українська дослідниця Л. Несмашна [15, с. 305].

Глобалізація розглядається у західній пресі як об'єктивний та незворотний процес, який загострює багато проблем сучасності. Її повсюдність, що охоплює всі соціальні структури та стимулює всесвітні горизонтальні «мережеві» зв'язки, вказує на загальнопланетарну єдність людства. Соціокультурний аспект глобалізації розкриває дві тенденції. З одного боку, відзначається формування загальнопланетарної інфраструктури з глобальними центрами управління, гомогенізація матеріальної культури та елементів способу життя населення. Знижуючи життєздатність людства, ці явища у глобальному масштабі виявляються лише на рівні повсякденної масової культури. З іншого боку, формування єдиного універсального соціуму виліється в апріорне домінування глобальних цінностей, в експансію «незахідних» цивілізацій. А. Флієр схиляється до інтелектуально-культурного впливу європейських країн: Франції – «високою» культурою, Великобританії – масовою культурою. Аналогічно способу життя одноманітність торкнеться характерних картин світу та їх відображення в культурі й мистецтві, що послабить її множинність [10, с. 83].

«На початку XXI століття глобалізація стала предметом дослідження майже всіх соціально-гуманітарних наук, які концентрують увагу на різних аспектах цього багатогранного й суперечливого процесу. Існуючи як предмет міждисциплінарного аналізу, глобалізація може досліджуватися в багатьох контекстах: економічному, філософському, соціологічному, культурологічному, мистецтвознавчому тощо» [15, с. 305].

«Новий світовий порядок, спричинений глобалізацією, проблемами екології, природними катаклізмами, демографічною кризою та іншими

викликами сучасності, призвів до поляризації суспільства й, зокрема, до нерівномірності у всесвітньому культурному обміні. Міжнародні інституції, транснаціональні організації, інші глобальні структури транслують світовій спільноті свої культурні продукти, нав'язують уніфікацію цінностей, зміщуються з локальною ситуацією, запускають механізми всеохопного процесу культурної гібридизації. Означені фактори оформлюють перед сучасними творцями проблематику нового кола питань щодо розвитку духовного життя в XXI столітті й інспірують розмірковувати над перспективами й потенціями іншого перебування й перетворення досвіду візуального мистецтва» [3, с. 57].

«Характерною рисою сьогодення є тяжіння до глобалізації, яка знаходить прояв у всіх сферах нашого життя. Глобалізаційні проблеми сучасності, які найбільш суттєво проявляються у сфері культури, вимагають постійного наукового моніторингу з боку сучасних гуманітаріїв» [15, с. 305].

А. Дубрівна пише: «Інтеграція у сферу міжетнічних та міжцивілізаційних відносин є багатоаспектною, багатофакторною, глобальною, яку слід розуміти як процеси глобалізації. Це явище охоплює політичну, економічну та соціокультурну сфери всього світового простору. Об'єктивні глобалізаційні процеси допомагають позитивному взаємозбагаченню та надають культурі як важливому компонентові комунікації та гуманізації міжнародних зв'язків пріоритетного статусу. Тенденції сучасності свідчать про інтенсивність співробітництва в музейній сфері, між мистецькими організаціями, закладами творчої освіти, а також помітно посилився інтерес митців до інтернаціональної культурно-мистецької співпраці, що збагачує соціокультурну сферу загального світового простору й активізує цивілізаційний розвиток» [7, с. 17].

Глобалізація долучає особистість до іншого світу культури та активізує мультикультурні процеси. Цілеспрямована політика щодо

розвитку та збереження культурних відмінностей, звана в гуманітарних науках мультикультуралізмом, забезпечує співіснування різних культур та їх носіїв у рамках єдиної держави. Узагальнено говорячи про сутність глобалізації, можна виділити її ознаки: загальність змін, руйнування організаційних засад соціальної структури, ослаблення національно-державного фактора, перехід до нового типу раціональності, трансформації «мультикультуралізму», зміна системи цінностей. Сутнісною формою вираження глобалізації виступає транснаціоналізація у вигляді створення нової цивілізаційної спільноти людей та одночасно фрагментації культур, відмови від захисту принципу непорушності національних цінностей [10, с. 83-85].

«Наголосимо, що у XXI ст. існує тенденція посилення зовнішньої стилістичної схожості і навіть уніфікації сучасного предметно-просторового середовища. Включення культури того чи іншого народу в процес глобалізації неминуче веде до певної уніфікації засобів художньої виразності, що пов'язано не тільки з поширенням загальних функціональних і конструктивних прийомів та форм, але і з певними особливостями психології сприйняття сучасною людиною культури. Проте основна причина слабого використання українських народних традицій полягає не в засиллі західного впливу, а в слабкій вагомості місцевих традицій у сфері сучасного дизайну та відсутності чітко окреслених шляхів їх інтеграції» [2, с. 199].

Культурна глобалізація може посилювати взаємодію культур, формувати новий тип транснаціональної культури, зумовлений інформаційними технологіями. Домінування масової культури, загострюючи взаємини локальних культур, збільшує ризикове полі культури загалом. Це дозволяє розглядати глобалізацію як різнобічний, суперечливий і різноспрямований процес, пов'язаний з видимими та прихованими ризиками [10, с. 84].

Вітчизняна дослідниця В. Судакова зазначає, що «останніми десятиліттями наукові інтереси багатьох культурологів, соціологів й інших учених-суспільствознавців безпосередньо пов'язуються з дослідженням проблематики прагматичної ефективності новітніх програм політики мультикультуралізму і визначення інтегративного потенціалу міжкультурних взаємодій в сучасних умовах посилення процесу культурної глобалізації. Наочним проявом таких наукових інтересів стало активне введення у науковий обіг і широке використання таких понять, як “полікультурність”, “простір культури”, “культурний простір”, “культурна єдність”, “солідарність”, “культурний діалог”, “культурний обмін” та ін.» [17, с. 117-118].

Суперечливість глобалізації як соціокультурного процесу очевидна. Її позитивне начало виявляється за допомогою інтеграції народів та держав у загальнопланетарну інфраструктуру, що відкриває нові ареали спілкування, інші можливості розвитку, обміну науковими ідеями та технологіями, доступ до інформаційних ресурсів. Негативна, «больова» точка глобалізації – в універсалізації всіх форм життя людей та проблем сучасної цивілізації (екологічних, енергетичних, демографічних, комунікативних та ін.), в ігноруванні духовних цінностей людини. Ускладнюючи буття в цілому, глобалізація привносить нові труднощі, що викликають напругу і дискомфорт, а ширше – ризики.

Основні тенденції культурної глобалізації – культурна поляризація, культурна асиміляція, гібридизація та культурна ізоляція – надають світовій спільноті принципово інші пріоритети [10, с. 85].

Таким чином, «сучасний стан культури, який характеризується феноменами глобалізації, відчуження, пошуку особистісної та культурної ідентифікації, маніпуляції суспільною свідомістю, масовості. Все це гостро актуалізує питання меж впливу надіндивідуального, соціального, історичного досвіду культури як визначального багатовимірного поля

детермінування характеру діяльності та пізнання і ролі певних архетипичних складових в культуротворчих процесах, які здатні носити індивідуально-національний та загальносвітовий контекст» [15, с. 307].

РОЗДІЛ 2

ГЛОБАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА УКРАЇНСЬКА КУЛЬТУРА

2.1. Сучасні мистецькі практики та глобалізаційна культура

«Комунікативна складова мистецтва покликана сприяти інформаційно-культурній глобалізації, становлення якої пов'язано з констатацією активного процесу формування мистецького простору. Саме в межах мистецького існування можливе комунікативні міжнаціональні процеси, де під час взаємообміну творчістю відбувається певна асиміляція окремих характеристик творів мистецтва. Головною умовою є збереження архетипічних рис нації, які основою для того чи іншого твору. Тобто такий стан в культурі іманентно апелює до форми публічної репрезентації теоретичних та практичних даних поєднаних єдиним творчим концептом даного часу» [15, с. 306].

А. Білик та М. Шахман зазначають, що «трансформації у сучасному мистецтві обумовлені певною мірою процесом глобалізації. Мистецькі бієнале мають чітко виражений інтеграційний характер. Не менш важливим для розвитку мистецтва є ліквідація кордонів «Європа-Схід». Це відбулось завдяки передусім бієнале – значній події у сучасному мистецтві. Бієнале є не лише масштабною мистецькою виставкою – це складний діалог культур, де порушуються соціокультурні питання, які мають різноманітне художнє і технічне втілення. Аналіз інсталяцій провідних митців унаочнює відкритість художників процесу глобалізації. Філософія планетарної самосвідомості й концептуальна спрямованість простежується в магістральних темах бієнале і в інсталяціях митців» [1, с. 56].

«Україна стає все більш привабливою в туристичному сенсі країною. Збільшуються потоки як внутрішніх, так і зовнішніх подорожуючих. Вітчизняні мурали перебувають серед лідерів у рейтингах досягнень світового стріт-арту, популяризуючи нашу державу в зарубіжному медійному просторі. У Києві, Харкові, Дніпрі, Львові, Вінниці проходять фестивалі та реалізуються проєкти «Muralissimo», «Mural Social Club», «Mural Fest Dnipro», «Lviv Walking», «Vin Art City», у межах яких створюються нові роботи; розробляються екскурсійні маршрути для огляду вуличного мистецтва» [8, с. 71-72].

«Глобалізаційні процеси сформували нове соціокультурне середовище, де відбувається «зустріч» національних культур, уніфікація етнічних культур, знецінення та знищення етнічної різноманітності. Відбуваються й протилежні тенденції – транскультуралізм і пошуки самоідентифікації, що знаходять відображення у мистецтві, формах культурно-побутових традицій, художньо-проєктній культурі та у сфері дизайну. Адже саме дизайн, пов'язаний з побутовими сферами, впливає на формування менталітету як окремої людини, так і народу загалом. Водночас етнодизайн пробуджує зацікавлення національною «архаїкою» та здатен не тільки сформувати візуальний досвід сучасної людини, а й визначити національний стиль мислення, навчити чуттєвого освоєння сучасного предметного середовища» [2, с. 193].

«Сучасне мистецтво є тривалим експериментом, в якому естетизація навколишнього середовища, пошуки нової художньої мови, процеси глобалізації спричинили виникнення нових мистецьких напрямів, форм та практик. Вуличне мистецтво вважається одним з феноменів художньої культури кінця XX – початку XXI століття. Сьогодні будівлі великих міст неможливо уявити без настінних розписів – графіті та муралів, що є невід'ємним елементом сучасної стріт-арт культури. Мурал-арт можна назвати найбільш прогресуючим напрямом вуличного мистецтва сучасної

України. Тематичний та жанровий спектр муралів є досить різноманітним. Муралісти висвітлюють соціальні, політичні проблеми нашого часу, розповідають про видатних діячів історії, науки, культури України, синтезуючи сучасне та традиційне мистецтво» [9, с. 44].

«Сучасна культура урбанізованого середовища характеризується процесами естетизації – поширенням художніх зразків міським простором задля надання йому чуттєвих форм. Саме естетизація стала рушієм соціокультурних процесів у XXI столітті. Місто і мистецтво, синтезуючись, створюють нові художньо-комунікативні моделі, нові продукти стріт-арт культури. Помітне місце серед них посідають мурали, які стали ключовим атрактивним елементом української архітектури останнього десятиліття» [8, с. 69].

«У мультикультурному середовищі сучасного світу, в умовах космополітизму й уніфікованості митці прагнуть відтворити національний стиль у мистецтві. Його формотворчі і технологічні особливості допомагають сформувати впізнаваний образ. Дизайн етностиллю опирається на народні художні традиції, а зацікавленість етностилістикою сьогодні поширена у дизайнерських школах світу. У сучасній Україні, окрім прагнення завоювати стійкі позиції на світовому ринку дизайну, є й внутрішні мотиви для використання образів народного мистецтва в дизайн-діяльності. У національному просторі гостро постала потреба самоідентифікації, а відтак виникла необхідність звернутися до традиційного мистецтва як одного із чинників, що допомагає об'єднати суспільство. Тому, сьогодні мотиви народного мистецтва вкрай важливі, оскільки відіграють культуротворчу роль» [2, с. 196].

«Необароковість наповнює мистецький процес тяжінням до карнавальності, маскарадності, видовищності. Перформативність нашої епохи стала неодмінним атрибутом не лише мистецьких акцій, а й самого процесу художнього творення. Мистецтво з останньої третини XX ст.

відмовилося від традиційних наративу/оповідності, міметичності, перестало бути «вікном у світ». Воно є частиною різноспрямованого, хаотичного, інформаційно насиченого потоку. Гетерогенність змінює усталені культурні коди, вносить інтерактивну взаємодію, посилює значущість реципієнта в мистецькому творі. У руслі бартівської ідеї «смерті автора» вже не митець, а глядач наділяється роллю автора, він стає інтерпретатором художнього твору» [13, с. 30].

«У межах глобалізації відбувається деконструкція класичної образотворчої системи, знищення кордонів між «традиційними видами мистецтва». Наприклад, «образотворчим мистецтвом і сценічним», «образотворчим мистецтвом і дизайном». Показовою у даному випадку творчість художників-перформансистів» [1, с. 54].

Я. Шумська наголошує: «Перформанс майже завжди перебуває на межі між сакральним (ритуальним) і повсякденним. Він зорієнтований насамперед на зоровий (візуальний), а не словесний (вербальний) характер сприйняття. Якщо навіть у ньому й використовуються слова або мовна взаємодія між виконавцями, то не в їхній традиційній інформативній функції. Звукові знаки наділяються символічним сенсом і використовуються скоріше для того, щоби спровокувати глядача на пошук якогось прихованого змісту. У перформансі, як і в інсталяції, звичайні речі та буденні предмети, завдяки незвичайним поєднанням і нетрадиційному використанню, набувають нового, іноді абсолютно несподіваного сенсу» [21, с. 81-82].

«Мова візуальних мистецтв, мова глобалізаційних процесів стає більш спрощеною, більш формульною, шаблонною, орієнтованою не стільки на образотворче мистецтво, скільки на полікультурні медіа–реалії екранного мистецтва і на метаестетичні оцінки, де в полікультурному полі гаснуть особистісні і національно–етнічні ознаки. А це приводить до образного редуціонізму мислення, до віртуальних кіберпросторів, до

кіберпанку. Тобто до екстремальних видів візуалізації досвіду, що формує складний тип бачення і споживання інформації, який визначається як альтернативний. Нова видовищність – це нова тілесність, нова віртуальність як досвід формування сучасними засобами мистецтва немистецьких реалії, досвід артизації реальності, досвід утворення комунікативного поля як феномену сучасної візуальної культури» [16, с. 122].

2.2. Національний культурно-мистецький процес у дискурсі глобалізаційних перетворень

«Сьогодні у умовах глобалізації все більш важливим постає саме необхідність формування національної єдності, яка в умовах трансформаційних змін дає змогу представникам певної країни, як насамперед культурної спільноти, ідентифікувати себе в межах всесвітнього глобалізованого процесу» [15, с. 306].

«Для України проблема збереження національної ідентичності є одним із пріоритетних завдань, пов'язаних як зі складними процесами глобалізації, так і процесом становлення незалежної української держави. Українські науковці, серед яких академік І. Дзюба та керівник Центру досліджень проблем повернення та реституції культурних цінностей Інституту історії НАН України С.Кот вважають, що одним із шляхів у вирішенні даного питання є «освоєння суспільством своєї культурної спадщини»» [цит. за: 18, с. 95].

«На прикладі розвитку українського суспільства дуже важливими є проблеми захисту культурної незалежності і культурної самобутності. Доводиться констатувати: мовно-культурний, ціннісно-культурний, інформаційно-культурний простір України залишається нецілісним,

недостатньо наповненим національним культурним продуктом. Це обумовлює істотні відмінності у системах цінностей, ставленні до історії, героїв, трагедій, відмінності у сприйнятті майбутнього, долі, культурної спадщини, що виникають між населенням окремих регіонів країни, між великими соціальними групами» [17, с. 128].

«На платформі Національного музею Тараса Шевченка у 2017 р. організовано українсько-іспанський культурно-мистецький проект «Споріднені душі», який демонструє позитивний приклад дієвої культурної дипломатії, важливого чинника інтеграційних процесів. В основі проекту — ідея осмислення вічних загальнолюдських цінностей і проблем. Унікальним у межах проекту є простеження паралелі в осягненні спадку Тараса Шевченка та Франсіско Гойї, де вперше проаналізовано тотожність їх творчої складової. Важлива інновація – трансчасове, транскультурне та транснаціональне поєднання між Україною й Іспанією за допомогою образотворчого мистецтва, де своєрідним сполучним елементом є абстрактні роботи скульптора Карлоса Гарсія Лаоса. Подібність творчого погляду, актуальна проблематика, що розкривається в роботах трьох митців, представників різних країн та різних історичних площин, засвідчує виняткову особливість художньої мови образотворчого мистецтва як універсального засобу міжкультурної взаємодії.

Важливим є те, що привертається увага до спорідненості етичних особливостей, релігійних, політичних, філософських світоглядів обох країн, а також відбувається осмислення невпинності бурхливого потоку життя, важливості вічного, підкреслюється подібність людських проблем, незважаючи на національну належність і громадянство. Це є значним внеском у глобальні процеси культурного об'єднання на основі поваги та толерантності до різних культур, слугує позитивним прикладом інтернаціонального співтовариства» [7, с. 21-22].

«В умовах глобалізації сучасного культуропростору виникає новий ракурс розуміння специфіки бандурного мистецтва на концептуально новому, якісному, креативному рівні. Бандурне мистецтво стверджується як невід'ємна складова сучасного культуропростору, яка з одного боку сприяє прагненню до культурної інтеграції (як універсальний інструмент), а з іншого прагне до захисту національних пріоритетів та цінностей. Музична рефлексія на процесі глобалізації в галузі бандурного мистецтва сьогодні виходить на той рівень, коли стає елітарним, зберігаючи іманентно народні зв'язки та сприяючи збереженню українського національного менталітету в загальносвітовому контексті» [15, с. 307].

За словами С. Чернецької, «українська матеріальна культура, розриваючись між основними світовими стилями і тенденціями, більше тяжіє до європейських стандартів, що зумовлюється тим, що європейська культура за релігійними, а відтак, і морально-культурними традиціями все ж ближча українській, ніж буддистська і мусульманська культури Сходу. Оскільки Європа все більше схиляється до об'єднання культур, що підтверджується появою універсальної валюти та поняттям «європейська культура»» [18, с. 96].

На думку І. Бондаря, «сучасні національні особливості складають традиції у поєднанні з національним новаторством. Тому значна кількість сучасних проєктів стають своєрідною установкою на усвідомлення ціннісного змісту народної культури та традицій, на прояв життєвих, художніх і духовних цінностей, що затверджуються в свідомості української нації, є її яскравими та неповторними виразниками. Це не означає, що всі концептуальні форми у проєктах будуть запозичені або зображені буквально. Очевидно, що частина їх залишиться у сфері образного, духовного, символічного. Однак відправною точкою авторського задуму багатьох дизайнерських проєктів якраз і стають

символічні елементи, художній, особистісно-духовний та етнокультурний зміст українського народного мистецтва» [2, с. 200].

«Наслідки негативного впливу глобалізаційних і цивілізаційних процесів прослідковуються в елементах побутової культури українців. Так, у минулому українець у власному житлі прагнув прикрасити якнайбільше предметів ужитку, тим самим показуючи своє відчуття краси й затишку. Розмальовувалися стіни, печі, посуд, меблі зазвичай самими господарями. У сучасних помешканнях перелік речей, які можна прикрашати власноруч, різко зменшився. Майже всі предмети побутового вжитку виробляються уже прикрашеними. Побутова техніка зазвичай виконується в стилі мінімалізму, чого не може не врахувати українець із вишуканим почуттям стилю при створенні відповідного інтер'єру. Мінімалістичний стиль простежується у меблях і кольорах, тобто панують стримана кольорова гамма і правильні геометричні форми, що досі були абсолютно невластиві українському інтер'єру. Безумовно, духовна культура має великий вплив на світ матеріальних цінностей, оскільки людина оформлює світ навколо себе відповідно до власних духовних потреб. Глобалізація впливає на свідомість українців, а втрата національної моралі позначається й на оселі. Ікони, що колись були обов'язковими атрибутами українського житла, все менше з'являються в сучасних помешканнях» [18, с. 97].

«У сучасному мистецтві стали популярними проекти, де тема глобалізації стає магістральною. Одним із них є мистецьке бієнале, фестиваль міжнародного масштабу, що проходить раз на 2 роки й об'єднує на певній території творчі проекти багатьох країн. На сьогодні існує понад 200 бієнале по всьому світі. Україна також бере активну участь у світових мистецьких заходах як учасник, а нещодавно як організатор. Наприклад, 2012 році в Україні відбулась перша міжнародна бієнале сучасного мистецтва «Арсенале-2012», впроваджено бієнале сучасного мистецтва в Одесі. Бієнале надає можливість художникам представити себе і свою

країну на міжнародній арені. Кожна конкретна виставка має офіційну тему, в межах якої об'єднують всі проекти» [1, с. 54].

«Що стосується одягу, глобальна урбаністична мода не оминула й Україну. Одягатися сучасно й стильно – прийняти світові тенденції моди, сформовані незалежно від етнічних традицій будь-якого народу. І якщо на рівні високої моди українські дизайнери подекуди вставляють елементи українських національних вишивок, то одяг, пропонований у більшості магазинів, не має нічого спільного з українськими традиціями», – пише С. Чернецька [18, с. 97].

А. Дубрівна, аналізуючи приклади реалізації українсько-іспанських культурно-мистецьких проєктів, зазначає, що «засоби абстрактного мистецтва – істинно унікальні. Елементарні прості форми складаються у своєрідну матрицю – універсальний метод встановлення корисних, з точки зору культури, взаємовідносин між країнами в умовах глобалізації. Можна стверджувати, що ця матриця є первинною в системі особливих знаків, маючи тисячолітню історію, зберігши через покоління візуальні коди, на сучасному рівні становить досконалу форму трансляції на загальнозрозумілому рівні головних цивілізаційних цінностей. Це робить абстрактне мистецтво важливим чинником у процесах міжкультурного об'єднання» [7, с. 22].

«Таким чином, на сьогодні процеси глобалізації мають як негативний, так і позитивний впливи на національну культурно-мистецьку спадщину України. З одного боку, породжена глобалізацією тенденція до стандартизації способів і культурних норм життя в сучасному світі призводить до втрати пам'яток національної культурно-мистецької спадщини, витіснення її елементів із побуту сучасних українців, але з іншого – глобалізація викликала мистецьку протидію, відтак українці після чергової хвилі захоплення чужою естетикою і чужим стилем життя, іноземними зразками масової культури знову тягнуться до власної

культури. Саме завдяки національно свідомій генерації українців, які докладають чимало зусиль для збереження набутої віками культурної спадщини, молода українська держава має шанс утверджувати оригінальний, неповторний образ власної культури і мистецтва у свідомості світового співтовариства» [18, с. 99].

ВИСНОВКИ

У контексті аналізу джерельної бази визначили, що дослідження, присвячені глобалізаційній тематиці, здебільшого відзначаються теоретичним характером. Ми можемо виділити праці суто філософського змісту, а також мистецтвознавчої і культурологічної спрямованості; наукові розвідки, орієновані на осмислення поширених процесів культурної динаміки, що можуть становити загрозу втрати унікальності вітчизняного мистецтва та його поглинання західними практиками та глобальною проблематикою.

Перехід до постіндустріального етапу розвитку, інформатизація, глобалізаційні процеси зумовлюють нові виклики перед людством та впливають на появу нових феноменів. Одним із таких продуктів є масова культура, що висуває свої цінності, норми, правила поведінки в суспільстві, формує нові комунікативні моделі та естетичні орієнтири в мистецтві, дизайні, індустрії моди, на телебаченні. В якості фундаменту глобалізації постають інформаційні технології, що безпосередньо впливають сучасний культуротворчий процес, роблячи його цікавішим та більш різноманітним.

Мистецтво епохи глобалізму характеризується синтезом західної та східної традицій та їх впливом на художню культуру тієї чи іншої країни. Це позначається на видо-жанровому розмаїтті, тематиці та змісті арт-об'єктів, їхніх естетичних характеристиках.

У процесі дослідження нами були виявлені позитивні та негативні сторони щодо впливу глобалізації на національний культурний процес. Окремі вчені наголошують на можливості втрати культурної самобутності внаслідок глобалізації, масовізації культури. Проте в нашій державі робиться усе можливе аби запобігти цьому. Останні роки велика увага приділяється збереженню та популяризації етнокультурної спадщини

українців. Це проведення тематичних виставок та фестивалів, підтримка музеїв та окремих локацій, що представляють народну культуру.

У дискурсі глобалізаційних процесів світом розповсюджуються нові мистецькі форми. Особливої популярності в Україні набули різні варіанти пост драматичного театру, інсталяції, різноманітні варіанти художнього дизайну, стріт-арт культура (графіті, перформанси, вулична скульптура, хепенінги, мурали та ін.).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Білик А.А., Шахман М.І. Глобалізація як чинник трансформаційних змін у сучасному мистецтві. Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія. 2017. Вип. 14. С. 53-57.
2. Бондар І. Етнодизайн як форма збереження образів народного мистецтва в умовах глобалізації. Деміург: ідеї, технології, перспективи дизайну. 2020. Т. 3. № 2. С. 192-201.
3. Булавіна Н. Досвід візуального мистецтва в ритмі глобальних трансформацій. Нові моделі художньої дії. Сучасне мистецтво. 2019. Вип. 15. С. 57-68.
4. Воронина Г.А., Гузынина М.А. Глобализация и социально-культурные изменения в обществе. Альманах современной науки и образования. 2007. № 2 (2). С. 120-122.
5. Давыдова О.В. Процессы глобализации в изобразительном искусстве. Вестник Южно-Уральского государственного гуманитарно-педагогического университета. 2014. № 8. С. 39-46.
6. Доманська О.А. Інституалізація театрального мистецтва в контексті глобалізаційних проблем сучасності. Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури. 2013. Вип. 30. С. 103-110.
7. Дубрівна А.П. Абстрактне мистецтво як модус міжкультурної взаємодії в умовах глобалізації (на прикладах українсько-іспанських культурно-мистецьких проєктів). Культура України. Серія : Культурологія. 2017. Вип. 58. С. 16-24.
8. Думасенко С. Естетизація архітектурних об'єктів засобами мурал-арту. Мистецтво і культура міста : наукові діалоги : колект. моногр. / за ред. А. Білик, В. Сікорської. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 69-81.

9. Думасенко С., Татарова І. Мурал-арт у контексті мистецтвознавчої теорії. Аркадія. 2016. № 1. С. 44-48.

10. Ирхен И.И. Культурологический анализ глобализации в современном мире: теоретический аспект. Исторические, философские, политические и юридические науки, культурология и искусствоведение. Вопросы теории и практики. Тамбов: Грамота, 2011. № 6 (12): в 3-х ч. Ч. III. С. 82-86.

11. Кузьменко Т.Г. Культурна глобалізація та її вплив на сучасне Українське мистецтво. Актуальні питання культурології. 2019. Вип. 19. С. 48-53.

12. Кузьменко Т.Г. Культурна глобалізація та її вплив на сучасне українське мистецтво. Актуальні питання культурології. 2020. Вип. 20. С. 123-129.

13. Ліщинська О. Естетичні тенденції та ідеї сучасного візуального мистецтва (на прикладі українських проєктів венеційської бієнале). Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії. 2019. Вип. 25. С. 29-34.

14. Мокляк Л.І., Покотило Г.М. Мистецтво як духовне підґрунтя самовизначення нації у глобалізованому світі. Вісник Національного авіаційного університету. Філософія. Культурологія. 2017. № 1. С. 113-116.

15. Несмашна Л.Ю., Сабрі С.С., Чабаненко Н.А. Бандурне мистецтво в умовах глобалізації сучасного культуропростору. Молодий вчений. 2017. № 10. С. 305-308.

16. Соломатова В.В. Глобалізація та інтегративні тенденції становлення візуальних мистецтв ХХ–ХХІ століть. Гілея: науковий вісник. 2016. Вип. 106. С. 120-124.

17. Судакова В. Ціннісні детермінанти мультикультурного співіснування в глобалізованому культурному просторі. Від мультикультуралізму до транскультурності: проблема збереження

цінностей цивілізованого співіснування: монографія / В.М. Судакова, Н.Б. Отрешко та інші. К.: Інститут культурології НАМ України, 2018. С. 116-155.

18. Чернецька С.Ю. Українська культурно-мистецька спадщина в умовах глобалізаційних викликів. Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : зб. наук. пр. : наук. зап. Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. Рівне : РДГУ, 2010. Вип. 16. Т. 1. С. 95–100.

19. Шейко В.М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): моногр.: в 2 т. Т.1. Х.: Основа. 2001. 530 с.

20. Шейко В. М. Культура. Цивілізація. Глобалізація (кінець ХІХ – початок ХХІ ст.): моногр.: в 2 т. Т. 2. Х.: Основа, 2001. 400 с.

21. Шумська Я. Зв'язок минулого і сьогодення у мистецтві перформансу. Вісник Львівської національної академії мистецтв. 2012. Вип. 23. С. 79-87.